

KISÉRŐSZÖVEG

VIII

**a társadalmi
és állami
élet
kérdései**

**DIAKÉP-
SOROZATHOZ**

KISÉRŐSZÖVEG

**a társadalmi
és állami
élet
kérdései**

**DIAKÉP-
SOROZATHOZ**

2. változatlan kiadás

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ / 1978

A diaképsorozatot összeállította és a kísérőszöveget írta
Dr. Földi Pál

A grafikai munkát készítette
Sebestyén László

Szerkesztette
Bonta Miklós

A borítót tervezte
Sebestyén Gyula

Készült a Magyar Diafilmgyártó Vállalatnál 1977-ben

BÉVEZETŐ

A hatékonyabb pártoktatás fontos feltétele az alkalmazott oktatási módszerek tökéletesítése, amely megköveteli a korszerű audiovizuális technika alkalmazását a propagandamunkában is.

Kutatási adatok bizonyítják, hogy információink 75–80 százalékát vizuális úton szerezzük. A képekhez kötött ismeretek rendszerint tartósak és könnyen idézhetők fel ismét. Az emberek jelentős része ún. vizuális típusú, akik az ismereteket jobban tudják rögzíteni, ha az oktatás során vizuális hatások érik őket.

A jó szemléltetés biztosítja az ismeretanyag rendezését, a tudás elmélyítését, elősegíti az elmélet és a gyakorlat dialektikus egységének erősítését. Az audiovizuális technika alkalmazása – a szemléltetés útján – fejleszti a hallgatók elemzőképességét, hatékonyabbá teszi a bizonyítást. Mindez arra is készíteti az oktatót, a propagandistát, hogy jobban felkészüljön a foglalkozásra, az előadásra, hiszen a felkészülés során meg kell vizsgálnia, hogy az adott téma tárgyalásának milyen legyen a logikai felépítése, az egyes részek közül melyik igényli leginkább a szemléltetést és milyen audiovizuális eszközök állnak rendelkezésére.

Ez a diakepsorozat „A társadalmi és állami élet kérdései” című tömegpropaganda tanfolyam anyagának szemléltetését szolgálja. Figyelembe vettük, hogy a tanfolyam anyaga egészében úgy szolgálja jól a párt politikai célkitűzéseit, ha nem a benne foglalt információkon van a hangsúly, noha ezek is nélkülözhetetlenek, hanem a valóságos tevékenység elméleti megértését, társadalmi gyakorlatunk lényegének megragadását segíti elő.

Csak az tudja mélyebben megérteni a társadalmi gyakorlat irányát és fejlődését, aki maga is aktívan részt vesz benne. Másképpen fogalmazva: ennek

a tanfolyamnak nem valamilyen elvont érdeklődés, kíváncsiság felkeltése és kielégítése a célja, hanem a gyakorlat színvonalának emeléséhez kell segítséget nyújtania. E cél elérése csak részben múlik a tananyagon, a tanfolyam vezetőjétől és a hallgatóktól függ, hogy célszerűen használják-e fel a benne található eszmei tartalmat.

Az elméleti megértés egyik feltétele, hogy a hallgatók minden foglalkozáson az általuk tapasztalt gyakorlati problémákból, valóságos kérdésekből induljanak ki. Azt tűzzék célul, hogy olyan elméleti ismeretekhez jussanak, amelyeket gyakorlati munkájuk során is jól felhasználhatnak. Ezzel a diáképsorozattal is ezt az elemző munkát kívánjuk elősegíteni.

A tananyag nem tartalmazza társadalmi és állami életünk összes fontos kérdéseit, csak azokat foglalja magában, amelyek a párt politikai tevékenységével közvetlenül összefüggnek. Jelentősége többek között éppen ebben a tudatos elhatárolásban van; a párt politikai tevékenységének középpontba állításával lehetővé teszi a hallgatók számára, hogy megismerjék a párt politikájának lényegét, s a marxizmus—leninizmus ezzel kapcsolatos fontosabb tanításait.

A szemléltető oktatás előnyei csak akkor használhatók jól ki, ha betartjuk a főbb módszertani követelményeket. A propagandista az első foglalkozás előtt ismerkedjen meg az egész sorozat anyagával, tanulmányozza a képeket, az egyes képekhez közölt rövid ismertetést, és a tankönyvet felhasználva készüljön fel a diáképek részletesebb elemzésére, magyarázatára. Vegye figyelembe, hogy a lényeges összefüggések feltárására irányuló magyarázó szöveg nélkül fennáll a leegyszerűsítés veszélye.

A hallgatóknak adjon megfelelő időt arra, hogy a vetített képeket tanulmányozzák. Egy-egy képet mindig az oktatási folyamat adott mozzanataihoz igazodva mutasson be. Amikor már az anyagban továbbhalad, kapcsolja ki a vetítógépet.

Egy-egy foglalkozás alatt ne mutasson be sok képet, mert így a vetítés mecha-
nikussá és fárasztóvá válik. A képeket úgy állítottuk össze, hogy egy-egy té-
mához legfeljebb 4–5 kép kapcsolódik. Ezek időben is jól beépíthetők a
foglalkozásba. Csak azokhoz a témákhoz készítettünk képeket, amelyek jól
ábrázolhatók.

A képek magyarázata során célszerű mutatópálcát használni. A vetítés za-
vartalan technikai lebonyolításához a propagandista sajátítsa el a vetítőgép
kezelését, és előzőleg gyakorolja be a vetítést, mert különben kárba veszhet
minden igyekezete. Természetesen szükség van jó diavetítőre is. A diasoro-
zat nagy fényerejű vetítőgépekkel (pl. J–24/B Aspectomat) – nappali vilá-
gítás mellett – a tanterem világos színű falán is jól élvezhető képet ad. A
vetített kép minőségét azonban gyöngyvászonnal vagy DIAFLEX-vetítő-
ernyővel növelhetjük.

KISÉRŐSZÖVEG

1. Az osztályfogalom lenini ismérvei

Rendszerező ábra

A lenini osztályfogalom az antagonisztikus társadalmak osztályait és
azok egymáshoz való viszonyát határozta meg. A szocialista társada-
lom építése során, a termelési eszközök társadalmi tulajdonba vételé-
vel – amely a szocializmus alapjainak lerakásával fejeződött be – meg-
szűnt annak a lehetősége, hogy egyik osztály a másik munkáját eltu-
lajdonítsa. (Javasoljuk kiemelni, hogy a döntő a második ismérv: a
termelési eszközökhöz való viszony.)

2. A társadalom osztályszerkezete (száz aktív keresőből, 1970-ben és 1975-ben)

Oszlopdiaagram

„A szocialista társadalom építésében elért haladás kifejeződik a társadalom szerkezetének változásaiban is. Tovább csökkennek a még meglévő osztályjellegű, illetve osztályeredetű különbségek.” (Az MSZMP KB XI. kongresszusi beszámolójából)

3. **A foglalkoztatottak aránya a társadalmi szektorok szerint** (az iparban, az építőiparban, a mezőgazdaságban és a kereskedelemben, 1960-ban és 1975-ben, százalékban)

Az elmúlt évtizedekben végbement nagy társadalmi-politikai átalakulás, amely főleg a tulajdonviszonyok megváltozásában, a népgazdasági ágak strukturális eltolódásában, az osztály- és rétegszerkezet átformálódásában jelentkezett, kisebb vagy nagyobb mértékben érintette a társadalom egészét, vagyis a keresőkkel együtt az eltartottakat, a családtagokat is.

4. **A népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint** (1949-ben, 1970-ben és 1975-ben, százalékban)

Táblázat

Az oktatás a felszabadulás után gyorsan fejlődött, s a kibontakozó kulturális forradalom szerves részeként nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy rövid idő alatt felszámoltuk a kulturális elmaradottságot. Az iskola a kizsákmányoló osztályok művelődési monopóliumának eszközéből a kulturális felemelkedés, a munkás-paraszt hatalom céljait szolgáló oktató-nevelő intézményrendszeré vált.

5. **Az értelmiség és más szellemi dolgozók összetétele foglalkozásuk minősége szerint** (1949-ben, 1960-ban és 1975-ben, százalékban)

Oszlopdiagram

„Joggal mondhatjuk, hogy szocialista társadalmunk értelmiségének döntő többsége munkájával és közéleti tevékenységével a népet, a szocializmus építését szolgálja.” (Az MSZMP KB XI. kongresszusi beszámolójából)

6. **A munkásosztály megoszlása népgazdasági ágak szerint (1949-ben, 1960-ban és 1975-ben, százalékban)**

Táblázat

A munkások létszámának ágazati megoszlása jó közelítést adja a munkamegosztás előrehaladásával kialakult foglalkozási struktúrájának.

7. **A munkások megoszlása szakképzettség szerint (1960-ban és 1975-ben, százalékban)**

Táblázat

A hazánkban végbement gyors iparosítás és technikai fejlődés egyik legfontosabb társadalmi hatása, hogy kedvezően megváltozott a munkásosztály képzettsége. Az ipari, a tudományos-műszaki fejlődés (változó munkaeszközök, új technológiák stb.) új igényeket támaszt a fizikai dolgozó képzettségével szemben is.

8. **A munkások aránya az állami iparban vállalati kategóriák szerint (1960-ban és 1975-ben, százalékban)**

Kördiagram

A munkásosztály a társadalmi termelés legfejlettebb ágában, a szocialista nagyiparban tevékenykedik, s meghatározó szerepet játszik a szocialista népgazdaságban.

9. Mi teszi a munkásosztályt vezető erővé?

Rendszerező ábra

„A Magyar Népköztársaságban a társadalom vezető osztálya a munkásosztály, amely a hatalmat a szövetkezetbe tömörült parasztsággal szövetségben, az értelmiséggel és a társadalom többi dolgozó rétegével együtt gyakorolja.” (A Magyar Népköztársaság Alkotmánya, 1972. 2. §. (3). bek.) Gyökeresen megváltozott a munkásosztály helyzete a termelési folyamatban; abból következően, hogy a munkásosztály a termelési eszközök tulajdonosa lett.

10. A párt szervezeti felépítése

Elvi vázlat

A párt szervezeti felépítését a demokratikus centralizmus elve szabályozza. Az alsóbb szintű pártszervezetek és pártszervek a felsőbb szintű pártszerveknek vannak alárendelve. A párt a területi-üzemi elv szerint épül fel.

11. A párt központi szerveinek feladata

Rendszerező ábra

A párt felépítésére és belső életének rendjére vonatkozó szabályok betartása lehetővé teszi a párton belüli demokrácia érvényesülését és állandó fejlesztését. Ezek a szabályok a történelmi tapasztalatok alapján folyamatosan alakultak ki, Lenin elvi útmutatásai alapján.

12. A pártalapszervezet

Rendszerező ábra

A pártalapszervezet a párt legkisebb szervezeti egysége, a párttagság és a felsőbb pártszervek közötti kapcsolat nélkülözhetetlen láncszeme.

13. A párthoz tartozás feltételei

Rendszerező ábra

A párt szervezeti szabályzatában kijelöli azokat az alapvető magatartási formákat, amelyek eleve garantálják, hogy a párttag dolgozik és harcol a párt céljainak valóráváltásáért.

14. A pártvezetés elve: a demokratikus centralizmus

Rendszerező ábra

A demokratikus centralizmus a párt szervezeti felépítésének, működésének alapelve, fejlődésének egyik általános törvényszerűsége. „Pártunk a demokratikus centralizmus alapján működik: a felsőbb pártszervek valóban irányítanak, az alsóbb pártszervek önállóan, megfelelő hatáskörrel dolgoznak, a párt élete demokratikus légkörben és demokratikus keretek között folyik.” (Az MSZMP KB XI. kongresszusi beszámolójából)

15. Az állami és tömegszervezeti munka pártirányítása

Rendszerező ábra

„A párt eszmei, politikai irányításával gondoskodik arról, hogy a szocialista állam és szervei tevékenységében a munkásosztály célkitű-

zései megvalósuljanak.” (Az MSZMP KB XI. kongresszusi beszámolójából) A dolgozók társadalmi szervezetei a különböző osztályok, rétegek vagy csoportok sajátos érdekeit képviselik. A párt eszmeileg-politikailag irányítja a társadalmi szervezeteket, segíti rendeltetészerű működésüket, tiszteletben tartja önállóságukat.

16. Az állam lényege, funkciói

Rendszerező ábra

„Növekszik szocialista államunk szerepe a népgazdaság fejlesztésében, a társadalmi szükségletek kielégítésében, a létfeltételek javításában, a szocialista tudatformálás, a művelődés, az egészségügyi ellátás, a szociális gondoskodás területén és az ifjúság nevelésében. Funkciói közül kiemelkedik a gazdasági építő- és a kulturális nevelő munka irányítása”. (Az MSZMP XI. kongresszusának határozatából)

17. A szocialista állam fejlődése (A proletárdiktatúra főbb jellemzői)

Rendszerező ábra

A szocialista államnak olyan szervezetté kell válnia, amely tudományosan és tudatosan oldja meg feladatait. Tevékenységéhez a legkorszerűbb szervezeti formákat alkotja meg és a leghatékonyabb eljárásokat alkalmazza.

18. A magyar államszervezet felépítése

Elvi vázlat

A szocialista államszervezet külön intézményrendszer, a munkamegosztás sajátos ága, amely hivatásszerűen foglalkozik a társadalom igaz-

gatásával, a honvédelem vagy a külső kapcsolatok szabályozásával. A közhatalom a dolgozók érdekeit állami rendszabályok segítségével érvényesíti.

19. **Az országgyűlés** (Legfelsőbb államhatalmi és népképviselői szerv)

Rendszerező ábra

A szocialista demokrácia fejlesztésével is biztosítani kell, hogy a választott szervek, testületek — melyekben a dolgozó tömegek képviselői foglalnak helyet — tényleges hatalmi szervek legyenek.

20. **A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa**

Elvi vázlat

21. **A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa**

Elvi vázlat

Országos szinten az államigazgatás központi-általános hatáskörű szerve a Minisztertanács. Ágazati szervei az egyes minisztériumok és az országos hatáskörű szervek.

22. **A tanács felépítése**

Elvi vázlat

Az államigazgatás területi és helyi szervei: a különböző szintű tanácsai szervek; végrehajtó bizottságok, szakigazgatási szervek.

23. A szocialista demokrácia főbb területei

Rendszerező ábra

A szocialista demokrácia a dolgozók számára az egyéni felelősség kiterjesztését jelenti a munkahelyen, s a társadalmi élet más területein.

24.–25.–26. Az állampolgárok alkotmányos jogai (1), (2), (3)

Rendszerező ábrák

Minden magyar állampolgár kötelessége, hogy ismerje az állampolgári jogait érintő legfontosabb jogszabályokat.

27. Az állampolgárok alkotmányos kötelességei

Rendszerező ábra

„A törvényt, a törvényességet a hatóságok, a gazdasági szervek is, az állampolgárok is minden körülmények között tiszteljük és tartásuk meg.” (Az MSZMP XI. kongresszusának határozatából)

28. A munkaképes korú lakosság összetétele keresők és eltartottak szerint – (1970-ben és 1976-ban, százalékban)

Táblázat

A társadalmi-gazdasági fejlődés eredményeként csökkent a 30 éven aluliak (ifjúság) és a nyugdíjkorhatáron felüliek aránya az aktív keresők között, ugyanakkor növekedett az idősebb munkaképes korúak hányada.

29. **A 30 éven aluli népesség osztálytagozódása (1976-ban, 1000 fő és százalékban)**

Táblázat

A tanulmányi idő, a foglalkozásra és a szakmára való felkészülés meghosszabbodása következtében a fiatalok később kezdenek dolgozni, mint a korábbi évtizedekben. A későbbi pályakezds befolyásolja jövedelmi helyzetüket is.

30. **A nők aránya az aktív keresőköl népgazdasági áganként (1960-ban és 1975-ben, százalékban)**

Oszlopdigram

Hazánkban már a szocialista társadalmi átalakulás kezdetén megvalósítottuk a nők politikai és jogi egyenlőségét. A nők gazdasági aktivitásának növekedésével fokozódott politikai aktivitásuk is.

31. **A szakszervezetek szervezeti felépítése**

Elvi vázlat

A szakszervezetek alapvető hivatása a dolgozók érdekeinek védelme, képviselése. Tevékenységükben a szocialista társadalom építése és a dolgozók érdekeinek védelme elválaszthatatlan egységet alkot.

- 32.—33. **A szakszervezetek jogai a szocialista vállalatoknál (1), (2)**

Rendszerező ábrák

A szocializmus sikeres építése érdekében szükséges valamennyi érdek tudatos kifejezése és közöttük a kellő összhang megteremtése. A szak-

szervezetek csak olyan egyéni és kollektív törekvéseket támogathatnak, amelyek nem ellentétesek a társadalmi érdekekkel.

34. A KISZ feladata

Összefoglaló ábra

A KISZ feladata, hogy a fiatalok körében képviselje, magyarázza, elfogadtassa a párt politikáját. Mozgósítsa az ifjúságot a társadalmi, gazdasági, kulturális célok, a fejlett szocializmus felépítése feladatainak teljesítésére.

35. A KISZ szervezeti felépítése

Elvi vázlat

A KISZ egységes ifjúsági, politikai tömegszervezet. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséget a párt közvetlenül irányítja. A párt határozatai kötelezőek a KISZ szerveire és szervezeteire.

36. A KISZ-tagság megoszlása foglalkozás szerint (1971-ben és 1975-ben, százalékban)

Táblázat

A KISZ — tömegszervezeti és mozgalmi jellegéből következően — arra törekszik, hogy az ifjúság mind szélesebb körében érvényesítse politikai és szervezeti befolyását.

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

781098—Kossuth Könyvkiadó Sokszorosító Üzeme

